

GLOBAL AKADEMİ DERSLERİ
05 EKİM 2021, 21.00

KIRILMA NOKTASINDAKİ GEZEĞEN: YIKICI UYGARLIĞI İKLİM KRİZİ

Prof. Dr. Nesrin ALGAN
Ankara Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
Kent, Çevre ve Yerel Yönetim Politikaları Anabilim Dalı
Başkanı

Gezegensel Sınırlar

(Stockholm Resilience Center)

Sınırların Aşılmış ve Çok Yüksek Riske Alanına Geçilmiş Olanlar :

1. İklim değişikliği,
2. Biyolojik çeşitliliğin ve türlerin kaybı,
3. Dünya ekosistemine fosfor, azot ve benzeri elementlerin dahil edilmesi ve biyolojik, jeolojik ve kimyasal akışların bozulması,
4. Ormansızlaşma ve arazi kullanımındaki diğer değişiklikler,

Gezegensel Sınırlar

(Stockholm Resilience Center)

Riski Artmakta Olanlar:

5. Atmosfere aerosol salımı yoluyla iklimin ve canlı organizmaların etkilenmesi,

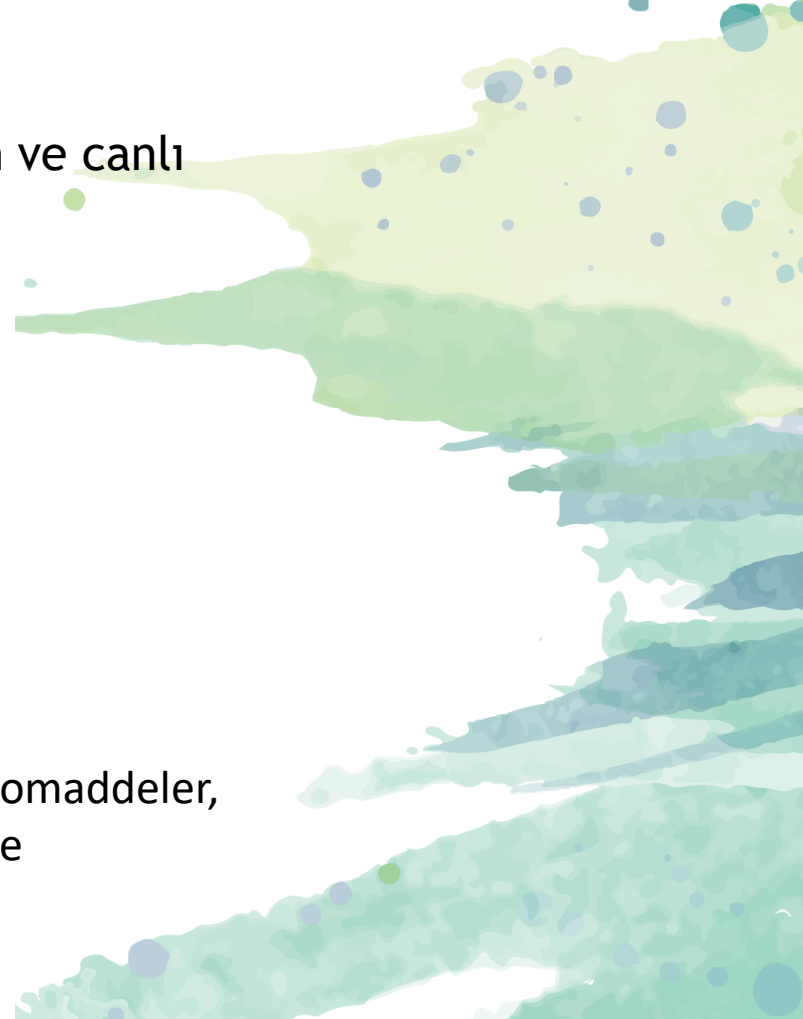
6. Stratosferik ozonun incelmesi,

Diğer Sınırlar:

7. Okyanusların asitlenmesi,

8. Tatlı su kullanımı,

9. Organik kirleticiler, radyoaktif maddeler, nanomaddeler, mikroplastikler gibi yeni kimyasal maddelerin ve materyallerin çevreye bırakılması.

İklim Değişikliği

İklim Değişikliği: Karşılaştırılabilir zaman dilimlerinde gözlenen doğal iklim değişikliğine ek olarak, doğrudan veya dolaylı olarak küresel atmosferin bileşimini bozan insan faaliyetleri sonucunda iklimde oluşan bir değişiklik demektir.

Sera Gazları: Hem doğal, hem de insan kaynaklı olup, atmosferdeki kızılötesi radyasyonu emen ve tekrar yayan gaz oluşumları anlamına gelir.

İklim Değişikliği

Karbondiyoksit (CO_2),
Metan (CH_4),
Azot oksit ve Su Buharı,
Kloroflorokarbonlar (CFCs)...

1750'li yıllardan itibaren, hız kazanan insan faaliyetleri etkisiyle atmosferin kompozisyonu değişmekte, sera gazı emisyonları artmaktadır.

En önemli sera gazı olan CO_2 `nin atmosferdeki birikimi sanayi öncesi dönemde yaklaşık **280 ppm**'den (milyonda bir parçacık) Mart **2018'de 407,96 ppm'e** yükselmiştir.

Sanayi öncesi dönemde yaklaşık **715 ppb** olan CH_4 birikimi, **2017** yılı sonunda **1859 ppb'e** çıkmıştır.

Küresel atmosferik N_2O birikimi sanayi öncesi dönemde yaklaşık **270 ppb** düzeyindeyken **2017** yılında **330 ppb'ye** çıkmıştır.

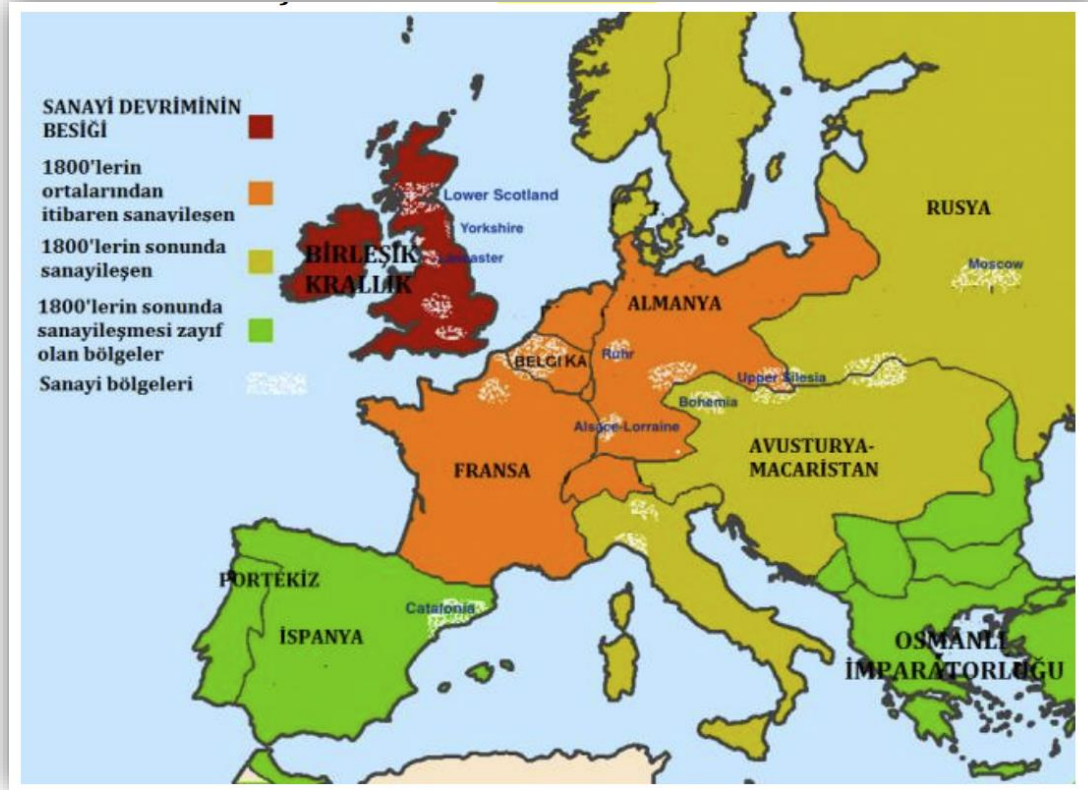
ETKİLERİ

- Isınma,
- Aşırı hava olayları/ şiddet/süre,
- Kuraklık,
- Biyoçeşitlilik kaybı,
- Su krizleri,
- Deniz ve okyanuslar/seviye/asitlenme,
- Ekolojik döngülerde bozulma,
- Toplumsal ve ekonomik etkiler...

KÜRESEL İKLİM KRİZİNDEN KİM,
KİME KARŞI SORUMLUDUR?

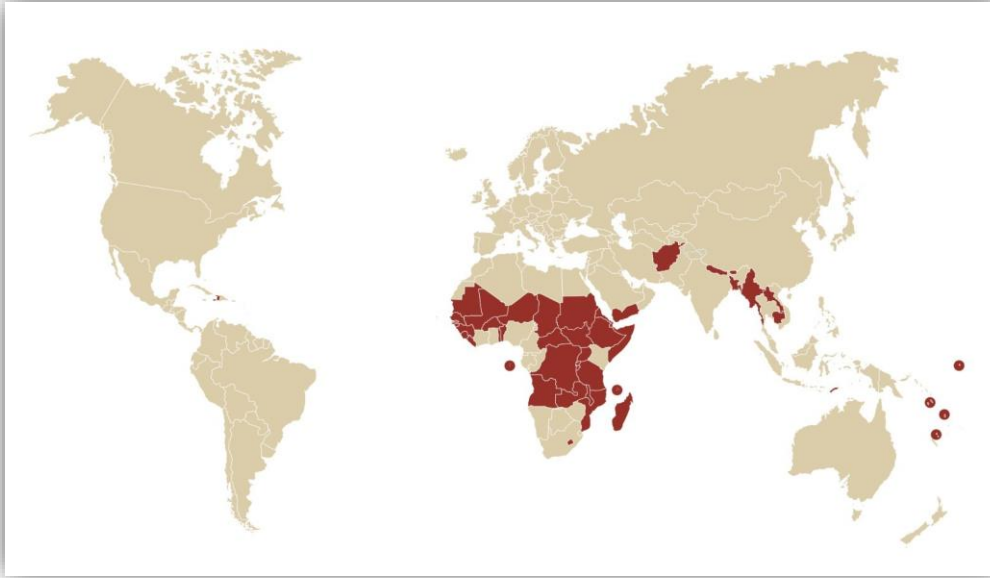
Küresel İklim Krizinden Kim Sorumludur?

Ülkeler ve Tarihsel Sorumluluk

Kime Karşı Sorumludur?

En Az Gelişmiş Ülkeler ve Küçük Ada Devletleri

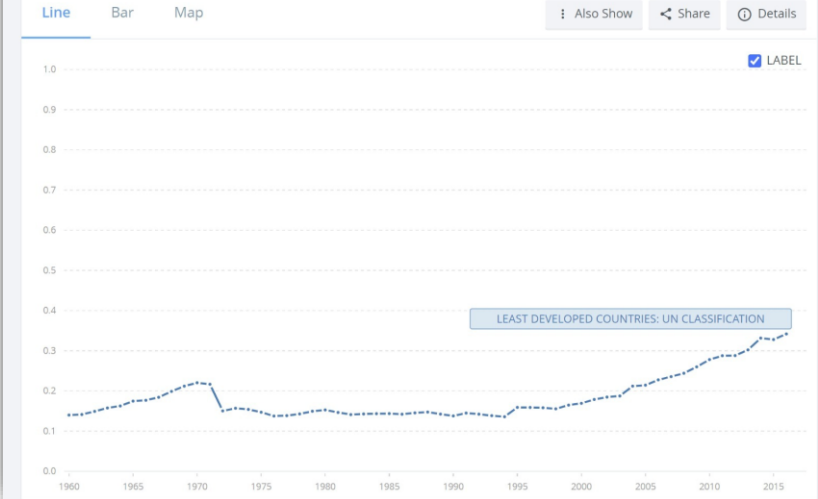

Kaynak: https://unctad.org/system/files/official-document/ldcr2017_en.pdf

CO2 emissions (metric tons per capita) - Least developed countries: UN classification

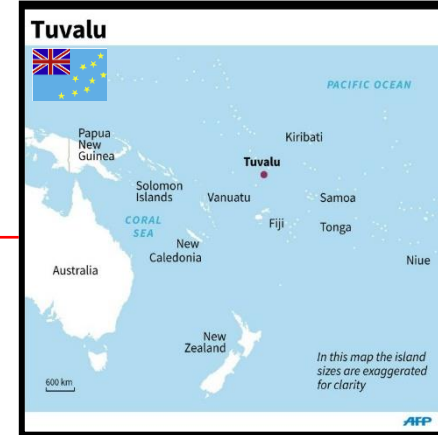
Carbon Dioxide Information Analysis Center, Environmental Sciences Division, Oak Ridge National Laboratory, Tennessee, United States.

License : CC BY-4.0

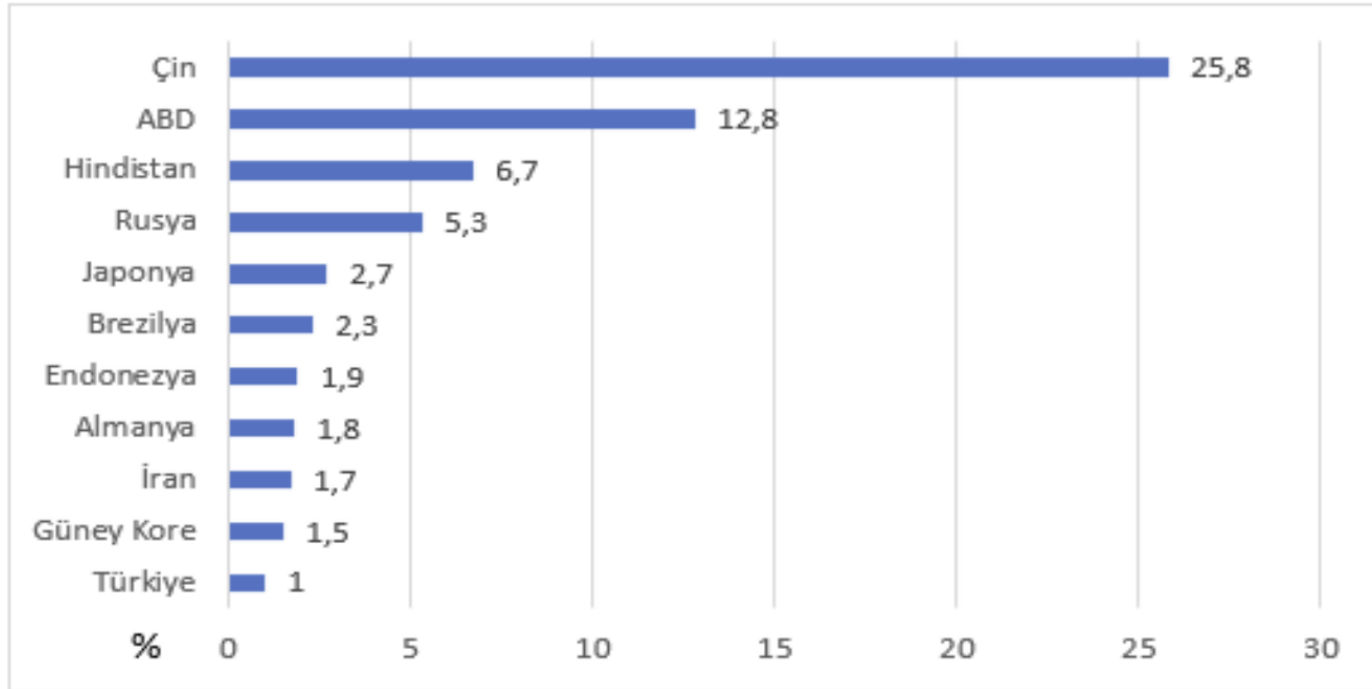

Kaynak: <https://data.worldbank.org/indicator/EN.ATM.CO2E.PC?locations=XL>

ABD-Çin-Tuvalu

Küresel sera gazı emisyonlarında ilk 10 ülkenin %'si ve Türkiye

Kaynak: TÜİK, 2020 (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sera-Gazi-Emisyon-Istatistikleri-1990-2018-33624>)

Küresel sera gazı emisyonlarında ilk 3 ülke ve Türkiye

En çok salım yapan 20 ülkeyi de listeleyen Küresel Karbon Bütçesi 2019 Raporu'na göre, **Türkiye en çok emisyonu olan 15. ülke** olarak yer alıyor.

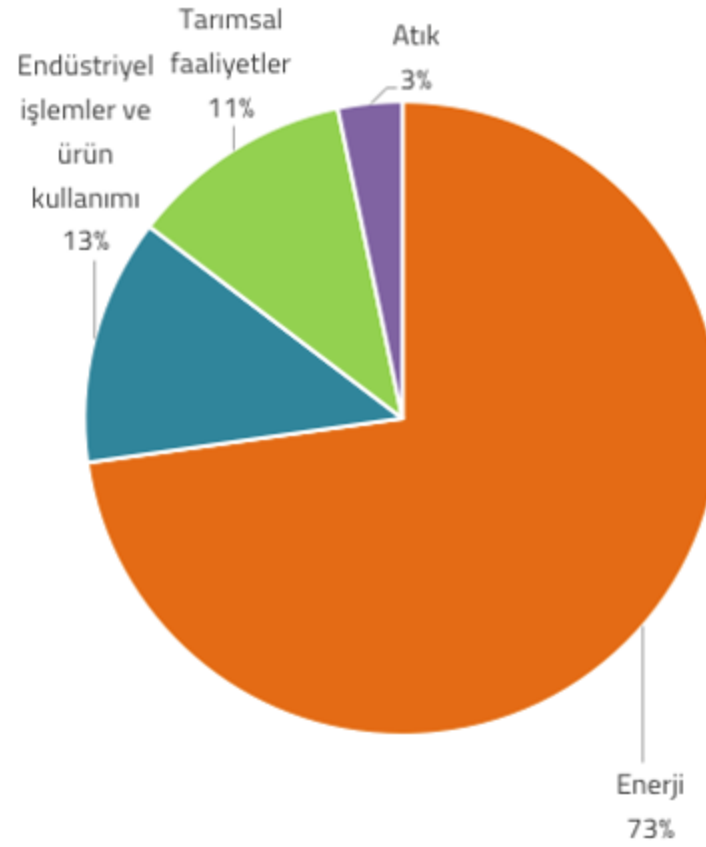
Çin ve ABD'de salım artış hızlı önemli ölçüde düşüyor, **AB'de** ise mutlak olarak azalım gösteriyor.

Bu durum raporun yazarları tarafından enerji sektöründe kömür kullanımındaki azalmaya bağlanıyor.

Sıralama	Ülke	2018 CO2 emisyonları (Milyar ton/yıl)	2018 kişi başı emisyon (ton, yıllık, kişi başı)	2018 artış oranı (yüzde)	2019 beklenen artış oranı (Yüzde)
1	Çin	10.1	7.0	%2,3	%+2.6 (%+0.7- %+4.4)
2	ABD	5.4	16.6	%2,8	%-1.7 (%-3.7- %0,4)
	AB28	3.4	6.7	%-2,1	%-1.7 (%-5.1- %+1.8)
3	Hindistan	2.7	2.0	%8,0	+1.8% (%-0.7- %+3.7)
15	Türkiye	0.43	5.2	%0,7	Belli değil

Kaynak: <https://m.bianet.org/bianet/iklim-krizi/216717-turkiye-en-cok-salim-yapan-15-ulke>

Sektör Emisyonlarının Toplamdaki Payları

Küresel İklim Krizinden Kim Sorumludur?

Toplumsal Sınıflar

Oxfam, Yıllık Küresel Gelir Eşitsizliği Raporu/2020

- Rapora göre **dünyadaki 2 bin 153 milyarderin sahip olduğu servet 4 milyar 600 milyon kişinin toplam gelirinden fazla.**
- Bir başka deyişle, **dünya üzerindeki milyarderlerin serveti dünya nüfusunun %60'ının toplam servetini aşıyor.**
- **Kadınların ücretlendirilmemiş emeğinin yıllık toplam değeri 10 trilyon 800 milyar ABD Doları.**

KÜRESEL SERVET EŞİTSİZLİĞİ

Erkekler kadınlardan %50 oranında daha fazla servete sahip.

Dünya genelinde kadınlar tarafından yapılan tüm ücretsiz bakım işleri tek bir şirket tarafından gerçekleştirilseydi yıllık cirosu 10 trilyon dolar olurdu. Bu Apple'ın cirosunun yaklaşık 43 katına tekabül eder.

Dünyanın en zengin %1'lik kesimi servetleri için 0.5% daha fazla vergi ödemeleri durumunda;

- Eğitimin dışında olan 262 milyon çocuk eğitime dönebilir,
- 3.3 milyon insana sağlık hizmeti verilerek hayatları kurtarılabilirdi.

En zengin %1 off-shorelar üzerinden vergi otoritelerinden en az 7,6 trilyon dolar saklıyor. Bu 200 milyar dolar civarında vergi geliri kaçırılması anlamına geliyor. Tüm bunlar gelişmekte olan ülkeler açısından yılda 170 milyar dolar kayıp demek.

KÜRESEL SERVET EŞİTSİZLİĞİ

Servet aralığı

> 1 milyon \$

47 milyon
%0.9

Toplam servet (dünyanın %'si)

158.3 trilyon \$
%43.9

100,000 - 1 milyon \$

499 milyon
%9.8

140.2 trilyon \$
%38.9

10,000 - 100,000 \$

1,661 milyon
%32.6

55.7 trilyon \$
%15.5

< 10,000 \$

2,883 milyon
%56.6

6.3 trilyon \$
%1.8

Kişi sayısı ve yüzdesi

Küresel servet piramidi dünyadaki servet dağılımını gösterir.

Küresel İklim Krizinden Kim Sorumludur?

Toplumsal Sınıflar

- 1990- 2015 döneminde dünyanın en zengin %1'i, karbondioksit salımlarında en yoksul %50'nin iki katından daha fazlasından sorumlu.
- 1990-2015 yılları arasında dünyadaki toplam sera gazı salımı iki kat artmış, bu artıştan sanıldığı gibi orta sınıf değil, özellikle dünya nüfusunun en zengin %10'luk kesimi sorumlu.
- Dünya nüfusunun % 10'una tekabül eden 630 milyon kişinin sera gazı emisyonlarının % 52'sinden sorumlu,
- En zengin % 1'lik kesimin de tek başına % 15'lik salıma yol açmış.
- Dünya nüfusunun yoksul % 50'lik kesimi ise atmosfere salınan toplam sera gazının %7'sinden sorumlu.
- Silahlı kuvvetler hariç.

Küresel İklim Krizinden Kim Sorumludur?

Toplumsal Sınıflar

Birleşmiş Milletlerin İnsan Hakları Yüksek Komiserliği İklim ve Aşırı Yoksulluk Özel Raportörünün 2019 tarihli iklim değişikliği ile yoksulluk ve insan hakları arasındaki ilişkiyi ele alan raporu,

- **En zengin %1**'lik kesimde yer alan bir kişi, **en yoksul %10**'da yer alan bir kişiden **175 kat daha fazla karbon salımı**na sebep oluyor.
- İklim değişikliğine bağlı hava olayları ekonomiye zarar veriyor. **Yalnızca ABD'de** 1980'den bu yana gerçekleşen **241 aşırı hava olayı 1.6 trilyon dolar zarara yola açtı.**
- İklim değişikliği **mevcut yoksulluğu ve eşitsizliği artıracak.** En çok yoksul ülkeler etkilenecek.
- **Hükümetlerin Paris İklim Anlaşması'na sadık kalmaması** iklim değişikliğinin ekonomik etkilerini artıracak.
- İklim değişikliği sebebiyle **insanlar yaşama, beslenme, barınma ve su gibi temel insan haklarından mahrum kalacak.**
- **2030 ile 2050** yılları arasında iklim değişikliği yüzünden **yılda 100 milyon kişinin ekonomik açıdan olumsuz etkilenecek.**
- **2030'a** dek dünya genelinde **120 milyon kişi yoksullaşacak.**
- **250 bin kişinin de hastalıklar sebebiyle hayatını kaybedecek.**

İklim Adaletsizliğine Bağlı Bir Sorun Alanı Olarak İşsizlik

- ❑ “Adil Geçiş/Dönüşüm” (*Just Transition*) kavramı, işçi sendikalarının çevre koruma politikalarının uygulamasının yaygınlaşması sebebiyle işini kaybetme riski taşıyan işçilere yönelik destek ve koruma talebinden doğdu.
- ❑ **İklim adaleti kavramı da adil geçişin tam merkezinde yer alıyor.** İklim değişikliğine yönelik eylemler, mevcut adaletsizlikleri tekrarlamamalı veya büyütmemeli.
- ❑ Almanya’nın kömür madenciliği endüstrisindeki toplam istihdam, 1960’ların başlarında yaklaşık 750 binden günümüzde yaklaşık %96 düşüşle yaklaşık 30 bine inmiş.
- ❑ ILO tarafından 2018’de yayımlanan çalışma raporuna göre, dünya ekonomisinde fosil yakıtlarla ilgili sektörlerde **2030 yılına kadar 18 milyon kişiye yeni iş imkanı yaratılabilir ve aynı zamanda mevcut 6 milyon işin kaybına** neden olabilir.
- ❑ Bu değişim fosil yakıtlara yatırımların azalmasıyla birlikte, yenilenebilir enerji kaynaklarına ve enerji verimliliğine yönelik yatırımlardaki yükselişten kaynaklanacak.
- ❑ **2030’da 6.6 milyar ABD Dolarlık, 43 milyon kişilik işgücü kaybı** bekleniyor.

Küresel İklim Krizinden Kim /Nasıl Etkileniyor?

Toplumsal Cinsiyet

- WHO ve UNICEF tarafından ortaklaşa hazırlanan rapora (Progress on Drinking Water, Sanitation and Hgyiene: 2017 Update and SDG Baselines)göre ;
- 2,1 milyar kişinin evlerinde temiz içme suyundan yoksun olduğu ortaya koyulmuştur.
- 844 milyon kişi ise evlerinde temel su hizmetine bile sahip değildir. Su taşımak zorunda olan her 10 evden 8'inde bu iş kadınların sorumluluğuna bırakılmıştır.
- Kadınlar her gün su çekmek için evlerinden uzakta bulunan su kaynaklarına saatlerce yürümektedir. 263 milyon insan su kaynaklarından her bir su getirme için 30 dakikanın üzerinden vakit harcamaktadır. Beş kişilik bir ailenin asgari ihtiyaçlarını karşılamak için her gün yaklaşık 100 litre suya ihtiyacı vardır. Bu durumda, kadınlar ve çocuklar her gün iki ya da üç kez su kaynağına gitmek durumundadır ve bunun ilki gün doğmadan önce gerçekleşir. Kurak dönemlerde Hindistan ve Afrika'daki kırsal kesimlerde, bir kadın günlük enerji alımının %30'unu ya da daha fazlasını su getirirken harcamaktadır.

Küresel İklim Krizinden Kim /Nasıl Etkileniyor?

Toplumsal Cinsiyet

- Kadınlar ve genellikle kız çocukları kafalarında veya sırtlarında tencere, kova veya daha modern kaplarda su taşımaktadır. Kadınların su kaynaklı hastalıklara daha fazla maruz kalması dışında, ağır yükleri uzun süre taşınmaları nedeniyle omurga, boyun kasları ve sırtları zarar görmektedir. %58'i Sahra Altı Afrika'da yaşayan 159 milyon insan doğrudan yüzey sularından (hastalık yapıcı madde ve canlılar içerebilen) içme suyu temini sağlamaktadır.
- Tarih boyunca gıda ve tarımla ilgili bilginin yaratıcısı olan en fakir dünya ülkelerinde hâlâ gıdanın yüzde 80'ini üreten ve bugün biyolojik çeşitliliğin ve tarımsal tohumların asıl koruyucuları olan kadınlar, iklim krizi kaynaklı gıda güvensizliğinden de en çok etkilenen kesimdir. Dünyada iki milyon -dakikada dört-kadın ve çocuk yemek pişirirken yakılan katı yakıtların ortaya çıkardığı dumandan dolayı hayatlarını kaybetmektedir.

Küresel İklim Krizinden Kim /Nasıl Etkileniyor?

Toplumsal Cinsiyet

- 2004'te Asya tsunamisinde ölen kadınların oranı % 70'ten fazladır.
- 2005'te New Orleans'ta meydana gelen Katrina Kasırgası ağırlıklı olarak fakir kesimi oluşturan Afro-Amerikan kadınları etkilemiştir.
- **İklim krizi kaynaklı yerinden edilmiş kişilerin % 80'i kadındır.**
- Kadınların eğitim eksikliği nedeniyle yüzme ya da tırmanma gibi hayatta kalma becerilerden yoksun olmaları, kıyafetlerinin yüzmeye elverişli olmaması doğal afetler sonucunda daha çok kadının hayatını kaybetmesine neden olmaktadır.

Küresel İklim Krizinden Kim /Nasıl Etkileniyor?

Toplumsal Cinsiyet

- Afet sonrası sığınma evlerinde kalan kadınların büyük kısmı taciz, tecavüz ve şiddete maruz kalmaktadır.
- Gelişmekte olan ülkelerdeki kadınların her gün ortalama 6 km. mesafe kat ederek temiz su kaynaklarına ulaşmaya çalıştıkları tahmin edilmektedir. Yaşadıkları psikolojik şiddetin yanı sıra, bu kadınlar, yol boyunca cinsel tacize uğrama riskiyle karşı karşıya kalmakta, su kuyruklarında gerginlikler yaşamakta ve su miktarı konusunda kocalarından fiziksel şiddet görmektedirler.

En zengin %1'lik kesimde yer alan bir kişi, **en yoksul %10**'da yer alan bir kişiden **175 kat daha fazla karbon salımına** sebep oluyor.

Vatansız Kalma ve İklim Mültecileri

ÜLKELERİN TOPTAN YOK OLUŞU / Küçük Ada Devletleri

Sel baskınları ve tropikal fırtınalar nedeniyle kıyı kuşağında ve deniz seviyesine yakın bölgelerde yaşayan 332 milyon insan mülteci durumuna düşebilir.

Küçük Ada Devletleri Yok Olurken Adalet Nasıl Sağlanacak?

- **Maldivler Çevre Bakanı Hüseyin Rasheed Hassan**, Climate Home'a verdiği röportajda deniz seviyesi kıyı savunmalarından daha hızlı yükselirse, deniz seviyesinin altında kalan ada ulusunun "dünya tarafından kaybedileceğini" söyledi.
- "İklim değişikliğinin neden olduğu etkilerin telafi edilmesi gerektiğine inanıyoruz. **Biz sorumlu değiliz.** Toplam emisyonlarımız [küresel emisyonların] %0,003'ü" diyen Hassan, ülkenin 30 yerleşim adasının kıyı korumasını sağlamak için tahmini 8,8 milyar dolara ihtiyacı olduğunu sözlerine ekledi.
- Ada eyaleti güncellenmiş **Ulusal Katkı Beyanı'nda (NDC) ana hatlarıyla belirttiği gibi**, iklim kaybı ve hasara karşı direnç oluşturmak için iklim riski sigorta mekanizmaları kurmayı planlıyor.
- Hassan "Finansman kapasitesini geliştirmemiz gerekiyor, böylece gelecekte katlanmak zorunda olduğumuz şoklar hafifletilebilir. Ekonomimiz ve yaşamımız okyanuslara bağlı" dedi.
- BM'ye göre, son 20 yılda iklim felaketlerinde "**şaşırtıcı**" bir artış oldu ve bu durum 2,97 trilyon dolarlık küresel kayıplara yol açtı.

İklim Adaleti /Hakkaniyet/Eşitlik Karmaşası

- ADALET =EŞİTLİK?
- EŞİTLİK= ADALET?
- ADALET VE HAKKANİYET İLİŞKİSİ:
HAKKANİYET OLARAK ADALET (Rawls)

Eşitlik

Hakkaniyet

Adalet

İklim Adaleti

- ✓ **Ekonomik, toplumsal ve tarihsel eşitsizliklerin** iklim krizi nedeniyle artarak özellikle dezavantajlılara, ırklara, etnik kimliklere, ülke ve bölgelere, toplumsal sınıflara, toplumsal cinsiyete ve gelecek kuşaklara farklı nicelik, nitelik ve yoğunlukta yansımaları ve yeniden üretilmesi.
- ✓ **Salt doğal ve yapay çevresel değerlerdeki değişimler** üzerinden okunması **eksik ve bilimsel olarak hatalı**.
- ✓ Aynı zamanda **etik ve siyasal bir olgu**.

İklim Adaleti/Kim İçin?

- ✓ İnsan dışındaki canlı ve cansızlarla da ilgilense bile merkezde insan var.
- ✓ Adaleti ve hakkaniyeti insanlar arasında sağlamayı hedefliyor.

➤ TÜRLER ARASI ????

➤ ULUSLARARASI/ BÖLGELER ARASI

➤ SINIFLAR ARASI

➤ TOPLUMSAL CİNSİYET BAKIMINDAN

➤ KUŞAKLARARASI/HENÜZ DOĞMAMIŞ OLANLARIN HAKLARI

Hangi Adalet?

İnsan haklarıyla ilişkilenmesi ve en çok zarar gören halkların haklarının korunması ve iklim değişikliğine bağlı zararların adil ve **hakkaniyetli (EŞİT DEĞİL)** bir şekilde dağıtılması.

- **EŞİTLİK SORUNU?**

Atmosferi kullanmak için kimsenin diğerinden daha güçlü bir iddiasının olamayacağını savunan ***eşitlik ilkesi***.

Etik ve siyasal bir kavram olarak iklim adaletinde «dezavantajlı» olmak

- İklim krizinin yarattığı sorunlarda **mekânsal olarak kırılganlığın yüksek olduğu bölgelerdeki dezavantaj** (iklim göçmenleri/mültecileri),
- Ekonomik ve toplumsal etmenlere bağlı olarak, ülkelerin gelişmişlik sorununun arttırdığı ve iklim krizine uyum sorununu derinleştiren, **toplumsal sınıf, toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi dezavantajlılık,**
- Karar verici durumda olmayan **gelecek kuşakların dezavantajı.**

- EKOFAŞİZM
- İKLİM IRKÇILIĞI

İklim Güvenliği

- ❑ Gezegenin Güvenliği
- ❑ Ekolojik/Çevresel Güvenlik
- ❑ Ulusal Güvenlik

KARARLARDA SÖZ HAKKI OLMAYANLAR?

❖ HENÜZ DOĞMAMIŞ OLANLAR?

❖ GELECEK KUŞAKLAR?

➤ İNSAN DIŞINDA KALAN CANLILAR?

➤ CANSIZLAR?

➤ İNSAN ELİYLE ÜRETİMİŞ OLAN ÇEVRESEL
VARLIKLAR?

Tüzel Düzenlemeler

1.BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, 1992

2.Kyoto Protokolü, 1997-2020 dönemini kapsıyor

- 2001 Bonn Anlaşması
- 2001 Marakeş Anlaşması/ TÜRKİYE BAKIMINDAN ÇOK ÖNEMLİ
- Şubat 2005 Kyoto Protokolünün yürürlüğe girmesi

3.Paris Anlaşması, 2015

Sorumluluk

- ☐ Hakkaniyet
- ☐ Ortak Ancak Farklılaştırılmış Sorumluluk İlkesi
- ☐ Göreceli Yeterlikler İlkesi

Kyoto Protokolü Düzenlemeleri

- **Sera Gazları:** CO₂, CH₄ (Metan), N₂O, (Nitröz Oksit), HFCs (Hidrofluorokarbonlar), SF₆ (Kükürt heksaflorür), PFCs (Perfluorokarbonlar)
- **Sektörler:** Hava ve deniz taşımacılığı dışındakiler
- **Hedef:** 1990 yılı toplam emisyonlarının -% 5.2
- **Kyoto Protokolü Yükümlülük Paylaşımı:** Ek-B (Ek-I)
  - AB -% 8;
  - ABD -% 7;
  - Japonya -% 6;
  - Kanada -% 6;
  - Rusya % 0;
  - Avustralya +% 8;
  - Yeni Zelanda % 0

Kyoto Protokolü'nün Getirdiği Piyasa Düzenlemeleri

1. **ORTAK YÜRÜTME (JI):** Ek-I Tarafları, salımları azaltmak ya da yutaklar yoluyla uzaklaştırılmaları arttırmak amacıyla diğer Ek-I ülkelerinde projeler uygulayabilirler. Bu tür projelerle ortaya çıkan salım azaltma birimleri (ERU) daha sonra yatırımcı Ek-I ülkeleri tarafından kendi salım azaltma hedeflerinin gerçekleştirilmesi için kullanılabilir. Ek-I Tarafları nükleer tesislerden kaynaklanan ERU değerlerini kendi hedeflerine ulaşmak için kullanmaktan kaçınmalıdırlar.
2. **TEMİZ KALKINMA DÜZENEĞİ (CDM):** Ek-I Taraflarına, Ek-I Dışı ülkelerde emisyonları indirecek sürdürülebilir kalkınma projeleri uygulama olanağı tanımaktadır. CDM projeleri sayesinde sağlanan onaylı salım azaltma (CER) değerleri, Ek-I Taraflarının kendi salım hedeflerine ulaşmada kullanılabilmektedir. CDM sayesinde, özellikle özel sektörün gelişmekte olan ülkelerdeki yatırımlarının artması, çevre dostu teknolojilerin transferinin yaygınlaşması ve genel olarak sürdürülebilir kalkınma yolunda ilerleme sağlanması beklenmektedir.
3. **SALIM TİCARETİ (ET):** Ek-I Tarafları, salımları azaltması daha kolay olan diğer Ek-I Taraflarından ayrılmış miktar birimleri (AAU) edinebilir. Böylece Taraflar, buna olanak veren koşullar olduğunda salımların azaltılmasında ya da uzaklaştırmaların arttırılmasında daha az maliyetli yollara başvurabilirler ve sonuçta iklim değişikliği etkilerinin azaltılması çabalarının toplam maliyetini düşürebilirler. Bunun yanı sıra, Ek-I Tarafları diğer Ek-I Taraflarından CDM projeleri aracılığıyla CER, ortak uygulama projeleri aracılığıyla ERU ve yutak etkinlikleri aracılığıyla RMU kazanma yoluna da gidebilirler.

2015, Paris (COP 21)/Anlaşma, 5 Ekim 2016'de

küresel sera gazı salımlarının %55'inin en az 55 tarafın anlaşmayı onaylaması koşulunun karşılanması sonucunda 4 Kasım 2016'da yürürlüğe girdi.

- Paris Anlaşması'nın, BMİDÇS ile karşılaştırıldığında en belirgin özelliği, tüm ülkelerin katkılarına dayanacak bir sistem öngörülmüş olmasıdır. Anlaşma, iklim değişikliğiyle mücadelede gelişmiş/gelişmekte olan ülke sınıflandırmasına ve tüm ülkelerin “ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve göreceli kabiliyetler” ilkesi tahtında sorumluluk üstlenmesi anlayışına dayandırılmıştır. Gelişmiş/gelişmekte olan ülke sınıflandırmasının yapılabilmesi için bir ölçüt belirlenmemiş; herhangi bir farklılaştırmaya da gidilmemiştir,
- Temel hedefi, küresel ortalama sıcaklık artışının sanayileşme öncesi döneme göre 2°C /mümkünse 1,5°C'nin altında tutulması,
- 2020 yılı itibariyle gelişmiş ülkelerin geliştirmekte olan ülkelere her yıl en az 100 milyar dolar kaynak aktarması/**Yeşil İklim Fonu**
- AB ülkeleri, 2030 yılına kadar emisyonlarını, 1990 seviyelerine göre %40 oranında azaltacaklar. ABD ise 2025'e kadar, emisyonlarını 2005 seviyelerine göre %26-28 oranında azaltacak

PARİS ANLAŞMASI/YENİ POLİTİKA İLKELERİ

PARIS2015
UN CLIMATE CHANGE CONFERENCE
COP21·CMP11

- **Paris Anlaşması**, BMİDÇS'den farklı olarak «insan hakları, yerli hakları, kırılgan ülkeler, iklim adaleti, toprak ana» gibi kavramlara yer vermiştir.
- **Anlaşma'nın önsözünde;** “İklim değişikliğinin insanlığın ortak bir kaygısı olduğunu kabul ederek, taraflar iklim değişikliğine müdahale amaçlı eyleme geçtiklerinde insan hakları, sağlık hakkı, yerli halkların, yerel toplumların, göçmenlerin, çocukların, engellilerin ve hassas durumdaki kişilerin hakları, kalkınma hakkı ve ayrıca cinsiyetler arası eşitlik, kadınların güçlendirilmesine ve cinsiyetler arası adalet konularındaki yükümlülüklerine uygun hareket etmeli, bu hususlara saygılı olmalı ve onları geliştirmelidir.” hükmü yer almaktadır.

Paris Anlaşması m. 7;» Anlaşma taraflarının iklim krizine uyum kapasitelerini artırma faaliyetlerinin ülke temelli, cinsiyetler konusunda duyarlı, katılımcı ve tamamen şeffaf bir yaklaşımı takip etmesi gerektiğini, bu yaklaşımda kırılgan grupların, toplumların ve ekosistemlerin dikkate alınacağını ve mevcut en iyi bilimsel veriler ve uygun hallerde uyumu ilgili sosyo-ekonomik, çevresel politika ve eylemlere entegre etmek üzere kullanılan geleneksel bilgiler, yerli halkların bilgileri ve yerel bilgi sistemleri ışığında temellendirilmesi ve yönlendirilmesini kabul ve taahhüt ettikleri» belirtilmiştir.

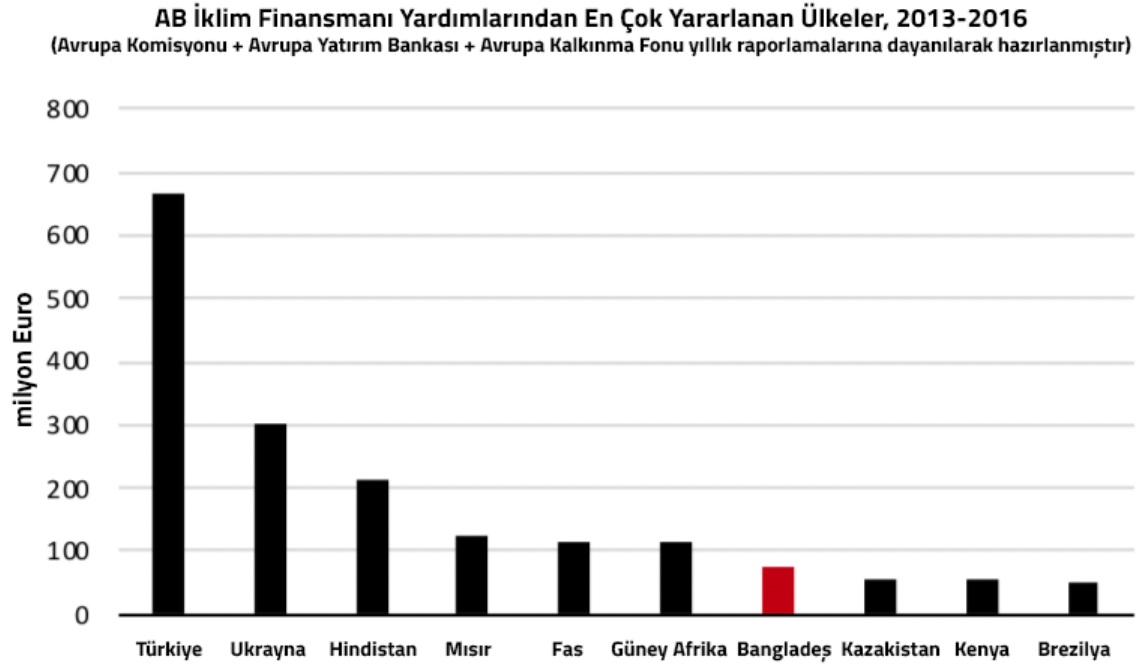
Paris Anlaşması (PA)

- Tüm tarafların emisyon azaltımı konusunda yükümlülük alması kabul edilmiştir. Ancak bu azaltım yükümlülüğünde gelişmiş ülkelerin daha fazla azaltım taahhüdü alması ve mutlak azaltım yapması istenirken, gelişmekte olan ülkelerin ise “ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluk” ilkesi gereği mevcut kapasitelerine göre bir azaltım yapması beklenmektedir. 2050 sonrası için ise öncelikle gelişmiş ülkelerin sıfır emisyon sağlayacak konuma gelmeleri istenmektedir.

Paris Anlaşması (PA)

- **Yeşil İklim Fonu** kaynakta gelişmiş ülkelerin 2020 yılından itibaren yıllık 100 milyar ABD Doları toplanması öngörülüyordu.
- Ancak şu ana dek toplanan değil, ödeneceğine söz verilen miktar sadece 8.24 ABD Doları.

(Örn.Obama döneminde ABD'nin resmi taahhüdü 3 milyar ABD Doları.
ama bu miktarın sadece 1 milyarı fona devredilmiş)

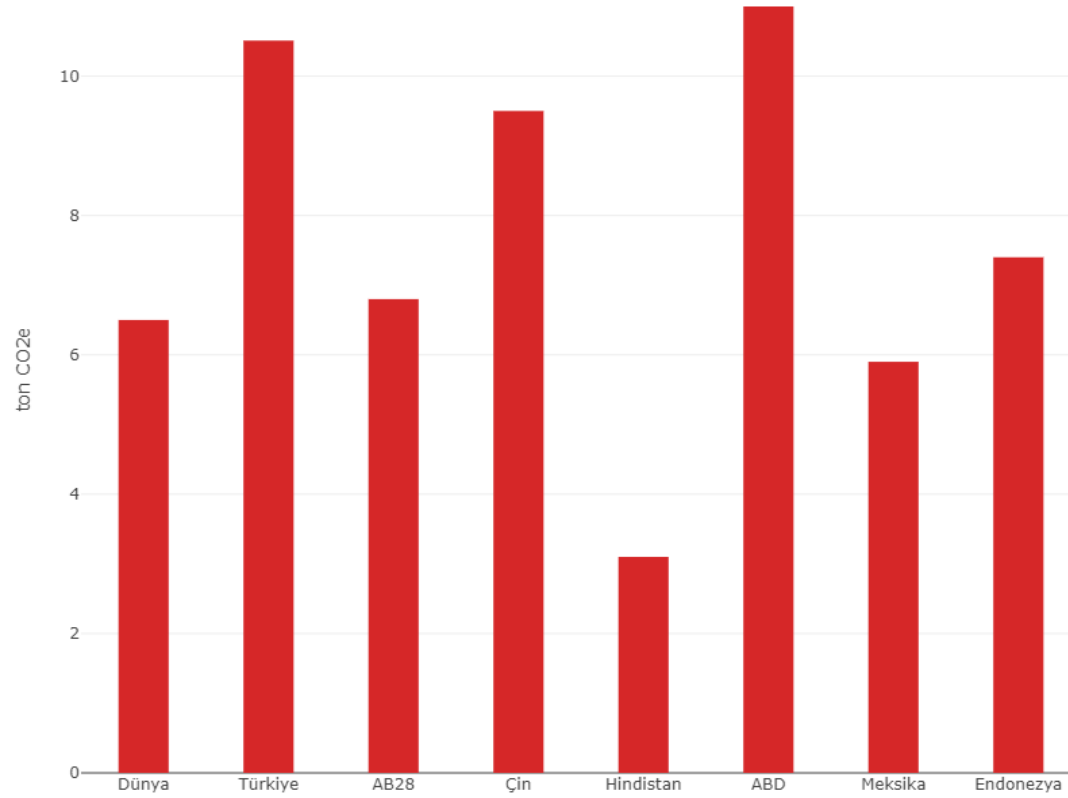

*2013-2016 AB iklim finansmanı yardımlarından en çok yararlanan 10 ülke
(Kaynak: ACT Alliance, 2018; Çeviri: Arif Cem Gündoğan)*

Paris Anlaşması (PA)

- Akit tarafları niyet beyanlarının toplamı 2 derecelik hedefi tutturaktan çok uzak, tüm beyanların yerine getirilecek olsa bile artışın yaklaşık olarak 3,5 dereceyi bulacağını gösteriyor.

Ulusal katkılara göre 2030 yılında kişi başına düşecek tahmini salım miktarları (Kaynak: PBL, 2017)

G20 Ülkelerinin 2030 Azaltım Sözleri ve Güncellenmiş Hedeflerin Bir Öncekine Göre Değerlendirmesi

Ülkeler	2030 için yeni bir emisyon azaltma hedefleri var mı?	Hedef nedir ve nasıl değerlendirilir? (trafik ışığı)	Hedef, önceki hedeflerde bir yükseltme mi?
Arjantin	Evet	2030 yılına kadar 359 MtCO ₂ e	Evet
Avustralya	Evet	2030 yılına kadar 2005 yılının %26-28 altında	Hayır
Brezilya	Evet	2030 yılına kadar 2005 yılının %45 altında	Hayır
Kanada	Evet	2030 yılına kadar 2005 yılının %40-45 altında	Evet
Çin	Hayır		N/A
Fransa	Evet	2030 yılına kadar 1990 yılının %55 altında (EU)	Evet
Almanya	Evet	2030 yılına kadar 1990 yılının %55 altında (EU)	Evet
Japonya	Evet	2030 yılına kadar 2013 yılının %26 altında	Hayır
Hindistan	Hayır		N/A
Endonezya	Evet	2030 yılına kadar %29 (şartsız) ve BAU (şartlı) altında	Hayır
İtalya	Evet	2030 yılına kadar 1990 yılının %55 altında (EU)	Evet
Meksika	Evet	2030 yılına kadar %22 (şartsız) ve %36 (şartlı) altında	Hayır
Rusya	Evet	2030 yılına kadar 1990 yılının %70 altında	Evet
Güney Afrika	Evet	2030 yılına kadar 350-420 MtCO ₂ e	Evet
Suudi Arabistan	Hayır		N/A
Güney Kore	Evet	2030 yılına kadar 2017 yılının %24.4 altında	Hayır
Türkiye	Hayır		N/A
Birleşik Krallık	Evet	2030 yılına kadar 1990 yılının %68 altında	Evet
Amerika Birleşik Devletleri	Evet	2030 yılına kadar 2005 yılının %50-52 altında	Evet
Avrupa Birliği (EU)	Evet	2030 yılına kadar 1990 yılının %55 altında (EU)	Evet

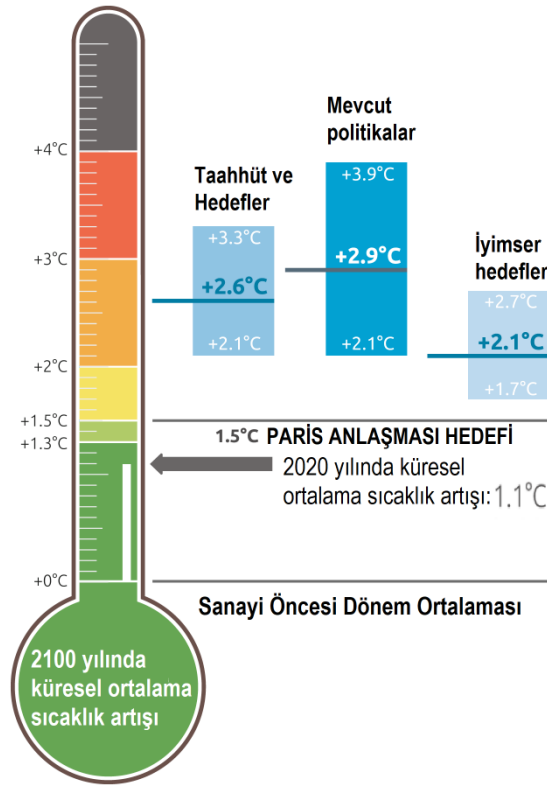
Türkiye 1990 yılından bu yana seragazı emisyonlarını **yüzde 110** arttırdı. Ek-1 denilen gelişmiş ülkeler içinde bu Türkiye'yi listenin en başına koyuyor.

Türkiye , “ 2030'a kadar 1175 milyon ton seragazı emisyonu (karbondioksit eşdeğeri) üretiyoruz ama merak etmeyin o kadar üretmeyeceğiz 929 milyon tonda sınırlayacağız” diyor.

Önerilen plana göre, Türkiye iklim değişikliğini 'durdurmak' için 1990-2030 arasında emisyonlarını **yüzde 426 oranında arttırmayı** öneriyor.

Yani, '**arttıracacağız ama daha az arttıracacağız**'.

2100 Yılında Küresel Ortalama Sıcaklık Artışı/ ETKİLERİ ADİL Mİ?

2100 Yılında Küresel
Ortalama Sıcaklık
Artışı

Kaynakça

- *ACT Alliance, 2018; Çeviri: Arif Cem Gündoğan*
- Algan, Nesrin, “İklim Etiği”, *Mülkiye Dergisi*, Cilt: XXXII, Sayı: 259, 2008, s.191-204.
- Alica Gökalp S.Süheyla ve Doğru Barış, *İklim Mücadelesinde Ekonomik, Sosyal ve Ekolojik Adalet*, İklim Değişikliği Eğitim Modülleri Serisi 16, Ankara, 2019.
- **Bali Principles of Climate Justice**, International Climate Justice Network, 2002, <https://corpwatch.org/article/bali-principles-climate-justice>, (11.04.2020).
- Centre for Civil Society, “**What is Climate Justice?**”, <http://ccs.ukzn.ac.za/default.asp?4,80,5,2381>, (21.04.2020).
- Dündar Kaya, Ayşe, *Akdeniz Havzasında İklim Değişikliğinin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, AÜSBE, Ankara, 2018.
- <https://m.bianet.org/bianet/iklim-krizi/216717-turkiye-en-cok-salim-yapan-15-ulke>, (21.01.2012).
- İlk, Bilben, Merve Suzan, “Yeni Bir Toplumsal Düzenin Doğum Sancısı: İklim Adalet(sizli)ği ve Hak Temelli Yaklaşımın Önemi”, *Mediterranean Journal of Humanities*, mjh.akdeniz.edu.tr, VIII/1 (2018) 213-226.
- Kovancı, Ezgi, (2019), (akt.) *İklim Krizi Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Tartışması ve Türkiye*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tuğaç, Çiğdem (akt.), *Küresel İklim Krizi ve Sorumluluk*, yayımlanmamış çalışma, 2021.
- Tuğaç, Çiğdem, *Türkiye’de Kentsel İklim Değişikliği İçin Eko-Kompakt Kentler*, Ankara Üniversitesi Ernst Reuter İskan ve Şehircilik Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2019.
- Madra, Ömer ve Ümit Şahin, *Açık Yeşil 2: İklim Krizi-Politika ve Aktivizm*, Can Yay., İstanbul, 2019.
- Tekeli, İ., Algan, N. et al., *Türkiye Açısından Dünyada İklim Değişikliği*, Türkiye Bilimler Akademisi Yay., Ankara, 2011.
- Uluslararası Şeffaflık Derneği, *Küresel Servet Eşitsizliği*, <http://www.seffaflik.org/wp-content/uploads/2020/01/K%C3%BCresel-Servet-E%C5%9Fitsizli%C4%9Fi.pdf>, (15.01.2021).
- UNGA, Human Rights Council Forty-first session 24 June-12 July 2019, *Climate change and poverty Report of the Special Rapporteur on extreme poverty and human rights*, A/HRC/41/39 , 17 July 2019.
- WBGU (German Advisory Council on Global Change), *Climate Change as a Security Risk*, May 2007, http://ccsl.iccip.net/wbgu_jg2007_engl.pdf, 15.03.2010
- Yıldırım Sarıkoç, Beyza, *Yerel İklim Değişikliği Politikalarında Kentsel İklimAdaleti: Bursa, İzmir, Karşıyaka ve Nilüfer Örnekleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, MÜSBE, İstanbul, 2018.

Teşekkürler

Flaticon

Slidesgo
Freepik